

အနှစ်ချုပ်

၂၀၂၂ ခုနှစ်အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှု တရားဆုံးဖြတ်ချက်များအား လေ့လာမှုစစ်တမ်း၏ နောက်ဆုံးအစီရင်ခံစာတွင် ၂၀၂၁ ခုနှစ်အမှုဖြစ်ရပ်များအပေါ်၌ SIDRA လေ့လာမှုစစ်တမ်းကို ဒုတိယအကြိမ် ထပ်မံပြုလုပ်ထားရာမှ တွေ့ရှိချက်များကို ဖော်ပြသည်။ လေ့လာမှုစစ်တမ်းကို အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ကြားနာဆုံးဖြတ်ချက်၊ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာစီးပွားရေးဆိုင်ရာ ကြားဝင်ဖြန့်ဖြူးခြင်း၊ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ စီးပွားရေး ဆိုင်ရာတရားယှဉ်ပြိုင်ခြင်း၊ ပူးတွဲအငြင်းပွားမှုတရားဆုံးဖြတ်ချက်၊ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများအဆင့် အငြင်းပွားမှု တရားဆုံးဖြတ်ချက် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအား အသုံးပြုသူများ၏ အတွေ့အကြုံနှင့် စိတ်ကြေနပ်မှုများကို ကောင်းစွာနားလည်ရန် ပြုလုပ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ လေ့လာမှုစစ်တမ်းသည် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှု တရားဆုံးဖြတ်ချက်ဆိုင်ရာနည်းပညာဖြင့် အသုံးပြုသူ၏အတွေ့အကြုံနှင့်စိတ်ကြေနပ်မှုနှင့် ပတ်သက်၍လည်း အချက်အလက်များကို ဆက်လက်တောင်းဆိုထားလျက်ရှိသည်။ ဤလေ့လာဆန်းစစ်ချက်တွင် အသုံးပြုသူများ၏ နားလည်သဘောပေါက်မှုနှင့် တတိယအုပ်စုမှ ရပုံငွေရယူသုံးစွဲမှုများကို ပထမဦးဆုံးအကြိမ် ရှာဖွေဖော်ထုတ်ထားသည်။

ဤအစီရင်ခံစာသည် လေ့လာဆန်းစစ်ချက်မရရှိသောတွေ့ရှိချက်များ၊ ထွက်ပေါ်လာသောဦးတည်ချက်များနှင့် နယ်ပယ်များ တိုးတက်လာနိုင်မှုတို့ကို တင်ပြထားသည်။ အစီရင်ခံစာတွင်စုစည်းထားသော အချက်အလက်များ ကို အောက်တွင်အနှစ်ချုပ်ဖော်ပြထားသည်။

အငြင်းပွားမှုဆိုင်ရာတရားဆုံးဖြတ်ချက်ယန္တရားဖြစ်သည့် ကြားနာဆုံးဖြတ်ခြင်း၊ ကြားဝင် ဖြန့်ဖြူးခြင်းနှင့် တရားယှဉ်ပြိုင်ခြင်းတို့အပေါ် အရေးတကြီးရွေးချယ်ရမည့်အချက်အလက်၊ စိတ်ကြေနပ်မှု နှင့်ဆိုင်သည့် ဖြေကြားသူများ၏ အမြင်

- အသုံးပြုသူများမှ ကြားနာဆုံးဖြတ်ခြင်း၊ ကြားဝင်ဖြန့်ဖြူးခြင်းနှင့် တရားယှဉ်ပြိုင်ခြင်း တို့ကို ဆောင်ရွက်သည့်တလျှောက်တွင် “လုံးဝအရေးတကြီးဆုံးဖြတ်ဆောင်ရွက်ရန်” (သို့) “အရေးကြီးသော” ထည့်သွင်းစဉ်းစားသည့် အချက်နှစ်ချက်မှာ မြန်ဆန်ခြင်းနှင့် မျှတခြင်း ဖြစ်သည်။
- ဖြေကြားသူပမာဏအချိုးအစားအများစုမှ ကြားနာဆုံးဖြတ်ခြင်းနှင့်တရားယှဉ်ပြိုင်ခြင်းထက်စာလျှင် ကြားဝင်ဖြန့်ဖြူးခြင်း၏ မြန်ဆန်မှုနှင့်အသုံးစရိတ်များကို ပို၍စိတ်ကြေနပ်မှုရရှိခဲ့ကြသည်။
- ကြားနာဆုံးဖြတ်ခြင်းနှင့် တရားယှဉ်ပြိုင်ခြင်းထက်စာလျှင် ကြားဝင်ဖြန့်ဖြူးခြင်းတွင် စီးပွားရေး အဆက်အသွယ်များနှင့် အမှုသည်၏စီးပွားရေးတွင် သွယ်ဝိုက်ကုန်ကျသည့်သုံးစရိတ်များကို မပျက်စီးစေရန်ထိန်းသိမ်းရမည့်အကြောင်း ဖြေကြားသူများက ပို၍အမှတ်ပေးကြသည်။

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ကြားနာဆုံးဖြတ်ခြင်း

- ဖြေဆိုသူအများစုအတွက် ကြားနာဆုံးဖြတ်ခြင်းကို အငြင်းပွားမှုတရားဆုံးဖြတ်ခြင်းယန္တရားတွင် ဆက်လက်အသုံးပြုရန်အတွက် တိုက်ရိုက်အရေးယူဆောင်ရွက်နိုင်မှု လျှို့ဝှက်ထားနိုင်မှုနှင့် ပြောင်းလွယ်မြင်လွယ်ရှိသော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများသည် “အရေးကြီးသော” (သို့) “လုံးဝအရေးတကြီး ဆောင်ရွက်ရန်” အချက်များအဖြစ်ဆက်လက်တည်ရှိသည်။
- စီးပွားရေးအဆက်အသွယ်များထိန်းသိမ်းထားနိုင်မှု၊ အမှုသည်၏စီးပွားရေးအပေါ်သွယ်ဝိုက်ကုန်ကျ သည့်စရိတ်များနှင့် ကြားနာဆုံးဖြတ်ခြင်းနှင့်စပ်ဆိုင်သည့် ကုန်ကျစရိတ်များအတွက် ဖြေဆိုသူ အများစုက စိတ်ကြေကပ်မှု အနည်းဆုံးဖြစ်သည်။
- ကြားနာဆုံးဖြတ်ခြင်းတစ်ခုလုံးကို အွန်လိုင်းပလက်ဖောင်းဖြင့် လုပ်ဆောင်ရန် ဆုံးဖြတ်သောအခါတွင် ဖြေဆိုသူများမှ ထိပ်တန်းထည့်သွင်းစဉ်းစားသောအချက်များမှာ ခရီးသွားတားမြစ်ချက်များ၊ ကုန်ကျစရိတ်နည်းပါးခြင်း၊ အငြင်းအခုံပြုရသည့်တန်ဖိုးနိမ့်ခြင်း၊ အမှုများ၏ ရှုပ်ထွေးမှုများနည်းပါးခြင်း တို့ဖြစ်သည်။
- ဖြေဆိုသူအများစုမှာ တတိယအုပ်စုရပ်ငွေ၊ ၎င်းတို့၏ဂရက်ရှိုက်မှုများနှင့် ၎င်းတို့ မည်သို့အ လုပ်လုပ်သည်ကို နားလည်သော်လည်း အသုံးမပြုကြပေ။ အသုံးပြုသူ အများစုသည်အတော်များများက ပြင်ပအတိုင်ပင်ခံအဖွဲ့များအသုံးပြုခြင်းထက်စာလျှင် တတိယအုပ်စုရပ်ငွေကို အသုံးပြုသည့် အတွေ့အကြုံနည်းကြောင်း ပို၍တွေ့ရှိရသည်။

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ကြားဝင်ဖြန့်ဖြေခြင်း

- ဖြေဆိုသူအများစုက အငြင်းပွားမှုများကိုဖြေရှင်းရန် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာကြားဝင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းကို အသုံးပြုရန်ရွှေ့ချယ်ရာတွင် စီးပွားရေးအဆက်အသွယ်များကိုထိန်းသိမ်းစောင့်လျော့ကခြင်း၊ လျှို့ဝှက်ထားနိုင်မှုနှင့် မြန်ဆန်မှုတို့သည် “အရေးကြီးသော” (သို့) “လုံးဝအရေးတကြီးဆောင်ရွက်ရန်” ထိပ်တန်းအချက်သုံးချက် ဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြကြသည်။
- ဖြေဆိုသူအများစုသည် သူတို့ရွေးချယ်ခဲ့သော ကြားဝင်ဖြန့်ဖြေသူများ၏ ကျင့်ဝတ်အဆင့်အတန်းများ၊ ဘာသာစကားစွမ်းရည်များနှင့် အငြင်းပွားမှုတရားဆုံးဖြတ်ခြင်းအတွေ့အကြုံများကို အထူးစိတ်ကြေကပ်မှု ရခဲ့ကြသည်။
- ဖြေဆိုသူအများစုမှ အွန်လိုင်းဖြင့်ကြားဝင်ဖြန့်ဖြေခြင်းပြုလုပ်သည့် နည်းပညာသည် အသုံးဝင်ဆုံးဖြစ်ကြောင်း ညွှန်းဆိုကြသည်။ စိတ်ဝင်စားစရာကောင်းသည်မှာ အသုံးပြုသည့်အမှုသည်များသည် မှန်ကန်တည်ကြည်သော အလက်ထရောနစ်အချက်အလက်အရင်းမြစ်များ(e-delivery/ due diligence)၊ လူအစားထိုးညှိနှိုင်းရေးကိရိယာများ(automated negotiation tools)၊ ပြင်ပအတိုင်ပင်ခံ များထက်အသုံးဝင်သည့် ကြားဝင်ဖြန့်ဖြေသူများ၏ချိန်းဆိုမှုများအတွက် သရုတ်ခွဲမှုများ စသည့် မတူညီ သောနည်းပညာကိရိယာများကို တွေ့ရှိကြခြင်းဖြစ်သည်။
- ကြားဝင်ဖြန့်ဖြေသူကိုရွေးချယ်ရာတွင် လိုင်၊ နိုင်ငံသား၊ လူမျိုးကွဲပြားမှု စသည့်နေရာများတွင်မူ တိုးတက် ဖို့လိုကြောင်း ဖြေဆိုသူအများစုက ထင်မြင်ကြသည်။

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ စီးပွားရေးဆိုင်ရာ တရားယှဉ်ပြိုင်ခြင်း

- ဖြေဆိုသူအများစုက နောက်ဆုံးအဆုံးအဖြတ်သည် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ စီးပွားရေးဆိုင်ရာတရားယှဉ်ပြိုင်ခြင်းအား အငြင်းပွားမှုဆိုင်ရာ တရားဆုံးဖြတ်မှုယန္တရားတစ်ခု အဖြစ်ရွေးချယ်ဖြစ်စေရန် ဆုံးဖြတ်ချက်အား ဖိအားအပေးဆုံး အရေးပါသည့်အချက်ဖြစ်သည်ဟု ဖော်ပြကြသည်။ အခြားအရေးပါ သောအချက်များတွင် မျှတမှုနှင့် တိုက်ရိုက်အရေးယူဆောင်ရွက်နိုင်မှုတို့ပါဝင်သည်။
- အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာတရားယှဉ်ပြိုင်ခြင်းတွင် ဖြေဆိုသူအများစုမှ ဥပဒေများနှင့်လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ရှင်းရှင်းလင်းလင်းရှိမှုနှင့် ထင်သာမြင်သာရှိမှု၊ မျှတမှုနှင့် တိုက်ရိုက်အရေးယူဆောင်ရွက်နိုင်မှုတို့ကို စိတ်ကျေနပ်မှုရှိကြပြီး ပြောင်းလွယ်ပြင်လွယ်ရှိသော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ၊ စီးပွားရေးအဆက်အသွယ်များအားထိန်းသိမ်းစောင့်လျှောက်ခြင်း၊ အဖွဲ့အစည်းရွေးချယ်ရာတွင် ပြောင်းလွယ်ပြင်လွယ်ရှိမှု၊ တရားရုံးများနှင့်တရားသူကြီးများနှင့်ပတ်သက်သည့်အပေါ်တွင် အတိုင်းအတာတစ်ခုထိ စိတ်ကြေ နပ်မှု မရကြပေ။
- လန်ဒန်စီးပွားရေးတရားရုံး (LCC) နှင့် စင်ကာပူ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာစီးပွားရေးဆိုင်ရာတရားရုံး (SICC) ကဲ့သို့သော အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာတရားရုံးများ ကိုအသုံးပြုမှုနှင့်နှိုင်းစာလျှင် ပြည်တွင်းတရားရုံးများကိုသာ ပို၍အသုံးပြုမှု အကြိမ်ရေပိုများကြောင်းတွေ့ရသည်။
- ဖြေဆိုသူအများစုမှ အွန်လိုင်းကြားနာခြင်းများ(Virtual/online hearings) ၊ အီလက်ထရောနစ်အချက်အလက်အရင်းအမြစ်များ(e-discovery/due diligence) နှင့် ကလောင်အခြေပြု အချက်အလက်စု ထားမှုစနစ်များ (cloud-base storage systems) အား အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာစီးပွားရေးဆိုင်ရာ တရားယှဉ်ပြိုင်ခြင်းတွင် “အင်မတန်အသုံးဝင်သော” (သို့) “အသုံးဝင်သော” စနစ်များဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြကြသည်။

ပူးတွဲအငြင်းပွားမှု တရားဆုံးဖြတ်ချက်

- ပူးတွဲတရားဆုံးဖြတ်ခြင်းယန္တရားတွင် သီးခြားကြားနာဆုံးဖြတ်ခြင်းနှင့်ကြားဝင်ဖြန့်ဖြေခြင်း၏ သိသာသောဆိုးကျိုးများကို လျော့ချနိုင်သည့် စွမ်းအားရှိသည်။
- ဖြေဆိုသူအများစုမှ ပူးတွဲအငြင်းပွားမှုတရားဆုံးဖြတ်ချက်ယန္တရားကို ရွေးချယ်ရသည့် အဓိကအကြောင်းအရင်းမှာ ပဋိညာဉ်အရဖြစ်သောတာဝန်ဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြကြသည်။
- အုပ်စုများ၏စီးပွားရေးအဆက်အသွယ်များကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်သည့်နေရာများ၊ ကုန်ကျစရိတ်နှင့်မြန်ဆန်မှုက အရေးပါသည့်အချက်များဖြစ်သည့်နေရာများတွင် သီးခြားကြားနာဆုံးဖြတ်မှုကို ဆန့်ကျင် လျက် ပူးတွဲတရားဆုံးဖြတ်သည့် ယန္တရားကိုသာ ဖြေဆိုသူအများစုကရွေးချယ်ကြသည်။
- ပူးတွဲတရားဆုံးဖြတ်ခြင်းယန္တရားမှ တောင်းဆိုသော စီးပွားရေးအဆက်အသွယ်များထိန်းသိမ်းမှုနှင့် သက်ဆိုင်သည့် ပြင်လွယ်ပြောင်းလွယ်လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများသည် သီးခြားကြားဝင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းထက် ပူးတွဲတရားဆုံးဖြတ်ခြင်းယန္တရားများကို ပိုပြီးရွေးချယ်ရန်ထည့်သွင်းစဉ်းစားရသည့် အရေးကြီးသော အချက်အလက်များဖြစ်ကြောင်း ဖြေဆိုသူအများစုကညွှန်းဆိုကြသည်။

ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများနှင့်ပြည်နယ်များ အငြင်းပွားမှုပြေငြိမ်းခြင်းတရားဆုံးဖြတ်ချက်

- အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာကြားနာဆုံးဖြတ်ခြင်းတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများနှင့်ပြည်နယ်များ အငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းရာ တွင် ဖြေဆိုသူများမှ အဖွဲ့စည်းတွင်းကြားနာဆုံးဖြတ်ခြင်း(သို့) သီးခြားကြားနာဆုံးဖြတ်ခြင်းတို့ကို ရွေးချယ်နိုင်ရန်အတွက် အငြင်းပွားမှုပြေငြိမ်းခြင်းတရားဆုံးဖြတ်သည့် ယန္တရားလည်းတည်ရှိသည်။
- ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများနှင့်ပြည်နယ်များအငြင်းပွားမှုပြေငြိမ်းခြင်းတရားဆုံးဖြတ်ခြင်းအတွက် အငြင်းပွားမှုဆိုင်ရာ တရားဆုံးဖြတ်ခြင်းယန္တရားကို ရွေးချယ်ရာတွင် တိုက်ရိုက်တရားစွဲဆိုနိုင်ခြင်းနှင့် နိုင်ငံရေးအရ အထိအခိုက်မခံနိုင်မှုတို့ကို ထိပ်ဆုံးထည့်သွင်းစဉ်းစား ကြရဆဲဖြစ်သည်။
- ဖြေဆိုသူများမှ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများနှင့်ပြည်နယ်များအငြင်းပွားမှုကို ဖြေရှင်းရာတွင် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာစီးပွားရေး ဆိုင်ရာတရားယှဉ်ပြိုင်ခြင်း(သို့) ပြည်တွင်းစီးပွားရေးဆိုင်ရာတရားယှဉ်ပြိုင်ခြင်းထက် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ကြားဝင်ဖြန်ဖြေ ခြင်းကို ပို၍အသုံးပြုကြသည်။
- ဖြေဆိုသူအများစုမှ ကြားဝင်ဖြန်ဖြေမှုများတွင်တင်ပြထားသည့် မြန်ဆန်မှု၊ လျှို့ဝှက်နိုင်မှု၊ စီးပွားရေး အဆက်အသွယ်များ အားထိန်းသိမ်းထားနိုင်မှုစွမ်းအား၊ မျှတမှုနှင့် နိုင်ငံရေးအရ အထိအခိုက်မခံနိုင်မှု တို့အပေါ်တွင် စိတ်ကြေနပ်မှုရှိကြောင်းဖော် ပြကြသည်။

The Burmese version of the Executive Summary of the SIDRA International Dispute Resolution Survey: 2022 Final Report has been provided by **Naw Ka Nyaw Will**.

